

nobenega človeškega sočutja z bližnjim (saj glavni junak našega odlomka, Trimalhion, pravi, da ne vé, kaj je to: siromak, str. 43); iz vsega vidimo, moralo je priti do popolne propasti antičnega sveta. — Še novih zanimivosti pa nam nudi izvornik: ti ljudje ne govorijo klasične, Ciceronove latinščine, ampak pokvarjeno (n. pr. bonus vinus, vetuo m. veto, vasus fictilis itd.), ki že kaže na prehod v poznejši italijanski narodni jezik; premnogi izrazi so sploh krožili samo med najnižjimi sloji (t. zv. žargon). V izvorniku vidimo tudi, koliko je tekst trpel, koliko ima vrzeli, koliko besednih dovtipov, ki se sploh prevesti ne dajo. Zlasti pa se ne moremo nikoli dosti načuditi neizčrpnemu zakladu psovka, s katerimi Trimalhion obkłada svoje sužnje. — In to delo torej smo dobili v slovenskem prevodu. Prijatelji humanistične izobrazbe smo ga resnično veselili: na tem zgledu lahko najširšim krogom pokažemo, kakó globok vpogled v razvoj občečloveške kulture, zlasti tudi v način mišljenja preprostega antičnega človeka, nam nudijo stari klasiki. Seveda, da bi čitatelj popolnoma pravično presojal vrednost prevoda, bi moral imeti izvornik pred seboj. (Škoda, da ga g. prevajavec ni dal vzporedno natisniti; v drugi izdaji naj bi se to gotovo zgodilo.) Šele ob takem primerjanju bi se pokazalo, koliko truda, razmišljanja, divinacije je bilo treba za prevod marsikaterega mesta. Najboljši dokaz, kakšne težkoče napravlja prevod tega dela, je ta, da je Friedländer svojemu prevodu, ki obsega 114 strani, dodal (poleg uvoda!) še 148 strani razlage! (Dr. Glonar je ima samo 2 strani.) Predvsem vidimo, da je hotel prevajavec ohraniti spisu tisto posebno barvo, barvo žargona; odtod njegovi izrazi: špogati si, candra, gobec, skidati se itd., ali »kuplet iz Smrdokavre« za lat. Laserpiciarius mimus). Mislim, da se mu je ta barvitost kolikortoliko posrečila. Druga njegova težnja je bila, antične uredbe izraziti kjer mogoče z našimi, nam znanimi: n. pr. str. 36: »Čemu pa imamo župana...« za lat. aedilem, ali str. 38: »pri volitvah bo zmagal na celí črti« za lat. plenis velis vinciturum« (sic). Kot tretjo vrlino pa moramo priznati, kako je za latinska rekla, pregovore in dovtype znal najti podobne in res primerne slovenske, domače. V tem oziru bi lahko navedli nad sto zgledov (n. pr. str. 65 za lat. »Bucca, bucca, quot sunt hic« — »Eníga, beníga, koliko jih je?« itd.). In končno naj poudarimo, da je g. prevajavec — kar se pač redko zgodi — tudi s kritičnim očesom spremljal latinski tekst in kot uspeh te pažnje na enem mestu (Bücheler, pag. 11) predlaga popravilo teksta, trdeč, da je Petronij ondi najbrž zapisal: ac ne in hoc quidem tam modesto tacebant officio m. molesto (str. 20 prevoda in opazka zadaj!). Meni — po pravici rečeno — njegov predlog ne ugaja, 1. ker izvornik na tej točki ne kaže nobene omahljivosti, in 2. ker se mi zdi, da je bilo priznavanje nohtov — vsaj za moje pojmovanje — res prej molestum nego modestum officium. — Podrobnosti, kjer bi kritik drugače prevel, širšega občinstva pač ne morejo zanimati; samo eno napako naj omenim: str. 26 čitamo, kaj Trimalhion vse doma pridela, med drugim tudi oranže. V latinščini stoji izraz credrae. Friedländer ima: Pomeranzen. Pa niti oranže niti pomaranče ne more biti prav, ker nam kulturna zgodovina pripoveduje, da je oranža (in tudi limona) šele v dobi kri-

žarskih vojen preko severne Afrike prišla v Italijo. Credra je bila v dobi cesarjev le za okras. Ne bi pa smelo biti takih napak, kakor n. pr. male m. majhne (opetovano), terebintni les (m. terebintov), pavina jajca (m. pavja, saj tudi kokošje jajce, a ne kokošino), dočim m. medtemko (opetovano), ta dober človek (m. dobri), katero svinjo naj se pripravi? (str. 41), moj, z mojim itd. (opetovano) m. svoj, raba preteklega časa, kjer kar kriči, da bi moral biti predpretekli (n. pr. str. 50, kjer tudi v izvorniku stoji: oblitus fuerat!), ali raba pripovednega sedanjika, kjer bi se moral pretekli čas rabití (str. 63; v sredi). Take stvari zelo motijo. Tudi bi zanaprej prosili, naj bi ondi, kjer v izvorniku ni predebelo povedano, tudi v prevodu ne bilo, zlasti ne še debelejše (n. pr. str. 51 v pesmici, v. 11!).

Humanistični izobraženi krogi bodo delce uživali z veliko koristjo. Priporočamo pa to »Pojedino« posebno predavateljem v raznih prosvetnih in izobraževalnih društvih. Časih treba kaj humorističnega predavati (n. pr. v predpustu). Za tako priliko opiši drastično in dramatično — kakor čitaš pri Petroniju — večerjo starorimskega bahača-milijonarja, pa boš združil utile dulci.

J. Debevec.

Sibe Miličič, **Knjiga radosti**. Beograd. Izdavačka knjižarnica Gece Kona. Knez Mihajlova, 1. 1920. Štamparija Vuk Karadžić, Beograd, Kralja Petra, 9.

Dalmatince Miličič je v gotovih ozirih zastopnik one umetniške struje, katera tudi pri nas Slovincih v slikarstvu, kiparstvu, muziki in pesništvu sili med svet, ki jo gleda zaenkrat še z začudenjem, nezaupanjem, deloma celo s sovražnostjo.

Knjigo je Miličič napisal »bližnjemu za zabavo, sebi za mir duše«. Posluhuje se, dasi je Dalmatince, ekavskega narečja, ki na hrvaškem teritoriju vedno bolj prodira. Da bi ga bolje razumeli, nam Miličič na prvih štirih straneh svoje knjige podaja kratko vsebino svoje umetniške filozofije. Pesnik izvaja, da smo ljudje izgubili pravo življenjsko »Radost«, kot nekak blede odsev te »Radosti« pa nam je ostalo »veselje«. Prava radost deluje iz naše notranjosti ven in je moralna, medtem ko je »veselje« nekaj zunanjega, akcidentalnega in je — nemoralno... »Radost« je nezavestna slutnja »Večnosti«. — Živeti, kakor živi drevo, tica, ne za sebe, marveč za življenje, za večnost življenja: eto, to je »Radost«.

Če se solnčnega dne popnem na visoko brdo in gledam pod seboj in nad seboj prostranstvo, čutim, kako se v meni gubi vsaka zavest o sebi samem: neki veliki zakon prirode čutim, enak v meni in v vsem okoli mene, in to čutenje mi polni dušo z »Radostjo«. In kakor da me nič več ni, niti ne opazim ne, kdaj in kako sem se ves utopil v neki »Veliki Radosti«, in sem izgubil osebno v njej... Če je sploh življenje po smrti, potem je to življenje gotovo »Radost«. Materija nas ovira, da ne živimo popolno v »Radosti«; kdor pa je zmagal materijo, se takorekoč izvil iz nje, ta je postal svoboden, radosten. To je, po pesnikovem mnenju, religija vseh onih, ki so bili popolni: vseh cinikov, vseh pravih svetnikov, puščavnikov in fakirjev.

H koncu pesnik samozavestno vzklika: V meni je »Radost«, v meni je »Večnost«, čutim jo... Priroda je »Radost« in Bogu je ime »Radost«!

Zbirka se deli v dva velika dela, v »Sunčani dan«, ki mu sledi kratki »Epilog«, in v »Zvezdana noč«, zopet z epilogom; »Pesma mojih pesama« zaključuje zbirko.

Zvest svoji filozofiji, ki smo jo zgoraj očrtali, se popne pesnik lepega solnčnega dne na visoko brdo, pa se zagleda v prostranstvo in tone, tone v »Radosti«, dokler ne izgine v njej s celo osebnostjo.

Krasno opisuje pesnik oblake — biblijske kerubine, solnce in sence — najlepše arabeske, ptice, ki pijejo solnce kot pijanci vino, dokler omamljene ne padejo v travo. Zemlja pleše in pesnik — ubogi prašek na njej ž njo vred. Slabotni roki izteza po solncu; naložiti hoče namreč v grudi solnčnih žarkov, da jih shrani za bodočnost: pa se mu naenkrat zakrohota duša nad njegovim brezupnim početjem. Šele ko se pesnik popolnoma potopi v naravi, ko preneha tako-rekoč s svojim osebnim življenjem, nastopi ona čudovita »Radost«, ono razumevanje, kaj govori gozd, kaj pojo zvonovi, kaj mislijo ptice, cvetke, kamenje, kako žije in klije in snuje svetovje. Vse se ziblje, vse premika, vsa zemlja: vsi dalmatinski otoki »od Zadra do Kotora grada« so dvignili svoja sidra, tudi rodni pesnikov otok Hvar, in se napoltili po Jadranskem, Jonskem in Sredozemskem morju »kroz uski Gibraltar« v širni ocean...

Pesnik položi uho na širno zemljo in poslušati: čudna, čudna glasba odzvanja od nekod, »Radost i Život«. Toda tajne svetovja ne doume prej, dokler mu njegovi občutki kot jastrebi niso raznesli srca, en del v morje globoko, drugi do solca in zvezd, tretji na zemeljsko drevje; šele ko je pesnik ostal »bez svojega srca« in »svemir darovao njemu«, je dosegel svoj cilj. Neštevilno pesmi kroži med nebom in med zemljo, razume jih pa samo pesnik, ki ima dušo kot harfo z nebrojnimi strunami, dušo globoko kot morje, dušo divjo in strastno kot nevihta...

V »Zvezdni noči« se v pesnikovi duši dogaja sličen proces, kot smo ga opazili zgoraj. Prej je nebo zemlji pelo pesem, sedaj pa zemlja nebu. Pesnik pa zopet tone, tone, dokler ne utone v vsejmiru. Zvezde so pesniku kot zlata jabolka na košatem drevesu; iztegnil bi roko, pa utrgal eno tako jabolko, potresel bi drevo, pa bi se ta zlata jabolka, te zvezde usule s firmamenta... Toda ne more, nima moči. Naenkrat se začno gibati nebeški svetovi, veliki voz, rimska cesta, orion, planeti eden za drugim, in pesnik sam se jedva še blede zaveda, kako sedi na ladji — zemlji in jadra po razburkanem morju, boječ se, da se ne bi morje kam odlilo, da ne bi naenkrat zvezde zagramele nanj, premišljujoč ljudi, ki z drugih zvezd gledajo nanj, kot bo nekoč morebiti tudi on s kake druge zvezde gledal na zemljo, na svoj — grob... Toda kje je kraj, kaj je z dušo, življenjem po smrti? Pesniku sile vedno bolj pešajo, vedno manj se zaveda svoje osebnosti, dokler se ne potopi v neki čudni »Radosti«, plešoč z zvezdami, ki so ga povabila na raj. — Tako je pesnik nekako med nebom in zemljo; zvezdana noč, solnčni dan, jutranja zora, vse to je v njegovi duši, toda tajno, nedoumno: pesnik »nebu i zemlji se divi«...

Pesnika označujejo drzne slike, nenavadne metafore, prosta, skoro vseh tradicij osvobodjena oblika, mistično nadahnjena pesniška dikcija, ki jo pa žalibog

semintja motijo vprav mučna racionalistična »pojasnila«, in nemalo tudi ono primitivno »čudenje«, ki se semintja preliva v oboževanje narave. Vsekakor vrelo vino, novina, ki se bo še unesla... Ivan Mazovec.

Đuro Dimović, **Kraljević Marko**. Drama u četiri čina. Zagreb 1919. Izdanje Matice Hrvatske.

V dobah velikih narodnih pokretov in usodnih dogodkov se v književnosti opaža, da se pesniki radi potapljaajo v zgodovino, se zamišljajo v prošlost svojega naroda, v duhu oživljajo velikih prednikov pomembne dogodke, čašo oblike napolnjujejo z nanovo oživljenim življenjem blestečih junakov in predstavljanjem dejanja in nehanja velikih časov. Srbohrvatski umetniki kaj radi zajemajo snov iz one slavne davne dobe, ki jo je otela pozabnosti ljudska pesem.

Največji srbski junak kraljević Marko je postal v ljudski pesmi idealizirana mitična osebnost, nekako vtelešenje plemenitega srbstva, a očituje poleg vseh junaških prednosti tudi čisto človeške slabosti; preliva solze, popiva, včasih se sam omaloveri in v gotovih opasnih trenutkih se izmota iz položaja na zvit, junaku nepristojen način. Da je postal Marko centralni tip, bo razlog v tem, ker je narod pod njegovim modrim in treznim vladanjem srečno in zadovoljno živel; Marko brani pravico, zakon in čast, služi cerkvi in narodnim običajem, išče človečanstvo in spoštovanje prednikov, ljubi prijatelje in druge, štiti ženske in slabe in pomaga ubogim. Toda vse njegovo dejanje in nehanje, kot se nam razodeva v pesmi, je tako epično, tako raztegnjeno, tako nedramatično, da je težko iz te snovi napraviti dramo. To se tudi Dimoviću ni posrečilo, ampak je pričujoča »drama v četiri čina« dialogiziran epos, ki pa vsebuje skrite tragične koncepcije. Dejanje ne izhaja iz notranjosti, iz junakovega hotenja, ampak je čisto mehanski zunanje. Koliko več tragike je v še tako kratki lirični narodni pesmi, kjer ni navidez prav nič dejanja, a je vsak stih napisan s srčno krvjo — kot v teh štirih dejanjih, kjer nastopa nebroj oseb in so izrabljena vsa scenična sredstva, ki naj vplivajo na gledalca, kot je običajno v velikih romantičnih dramah. Poleg tega vplivajo na čitatelja tudi pogosto posejane sentence, čuvstvena razmišljanja, ki so nanašana na zunanje dogodke, kakor na str. 176:

Čudni jesu božji puti:
za smrtnikom zvono zvoni,
a za Markom urla bura —
plače nebo, gora odgovara!
Al ni mûka ako nema,
život — borba prazno snovidjenje,
čežnja veza s javom, što je i ja sagledam moram,
u bunaru, na kraj puta — nedohoda kada se probudim!?
... Mir moj opet ote, Marko: nema bića bez bola!

Skratka: pričujoče delo je nov dokaz, kako nevarno je epos pretvarjati v dramo, če se pri tem pisatelj ne poglobi dovolj v snov in ne poišče onih skritih tragičnih konfliktov, ki jih zastirajo zunanji dogodki.

Miran Jarc.

Avguštin Ujević: **Lelek sebra**. — Beograd. C. B. Cvijanović. MCMXX.

Heredijevski stih. Klasicizem. Tudi erotika spominja na staroitalijanske lirike. Značilno za Ujevićevo poezijo je sintetiziranje doživljajev. Sonet ne obdeluje